

కార్యనిర్వహణాధికారులు, దేవాదాయ చట్టం

Executive Officers and the Endowments Act

ఉచిత నోట్స్ PDF · 4 నోట్స్ · 25 Oct 2026

Medha AI ఉచిత స్టడీ మెటీరియల్. మీ పరీక్షకు నోట్స్, ప్రాక్టీస్, మాక్ టెస్టులు, పాత పేపర్ల కోసం **app.medhaai.in** లో ఉచితంగా మొదలుపెట్టండి.

- సెక్షన్ 29 కింద కార్యనిర్వహణ అధికారి
- ఈవో గ్రేడులు, దేవాదాయ శాఖ అధికారులు
- దేవాదాయ చట్టం, 1987: చట్ట స్వరూపం
- చట్టం కింద తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం

1 సెక్షన్ 29 కింద కార్యనిర్వాహక అధికారి

దేవాదాయ చట్టం (1987 చట్టం 30, 2007 చట్టం 33 ద్వారా మార్చిన రూపం)లోని సెక్షన్ 29 ప్రతి ధార్మిక లేదా మత సంస్థకు ఒక కార్యనిర్వాహక అధికారి (Executive Officer, ఈవో)ని కల్పిస్తుంది: ఆయనను ఎవరు నియమిస్తారు, ఏ సంస్థలకు ఈవో అవసరం లేదు, ఆయన గ్రేడులు, హిందువై ఉండాలన్న షరతు, నగల భద్రత నుంచి భక్త సమాజం వరకు ఆయన విధులు.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- సెక్షన్ 29 = కార్యనిర్వాహక అధికారి నియామకం, విధులు (2023, 2026లో అడిగారు). చట్టం కింద నియమించిన అధికారిగా ఈవోను సెక్షన్ 2(13) నిర్వచిస్తుంది.
- ఈవోను ఎవరు నియమిస్తారు (సెక్షన్ 29(1)):

సంస్థ	నియామక అధికారి
వార్షిక ఆదాయం ₹1 కోటి లేదా అంతకు మించి	ప్రభుత్వం
6(a), 6(b) జాబితాల్లోని ఇతర సంస్థలు	కమిషనర్
ఆదాయం ₹2 లక్షల కంటే తక్కువ ఉన్న 6(c) సంస్థ	ఈవో అవసరం లేదు
₹2 లక్షల కంటే తక్కువ, కానీ గణనీయమైన స్థిరాస్తులు ఉన్న సంస్థ	కారణాలు నమోదు చేసి కమిషనర్ నియమించవచ్చు

- ఈవో లేని, ఆదాయం ₹2 లక్షలకు మించి ₹25 లక్షల లోపు ఉన్న సంస్థ: కమిషనర్ అధికారమిచ్చిన ట్రస్టీ, ధర్మకర్తల మండలి చైర్మన్ లేదా సంస్థ ఉద్యోగి ఈవోగా వ్యవహరిస్తారు (2023లో అడిగారు: ఉద్యోగి ఈవోగా వ్యవహరించేది సెక్షన్ 29 కింద).
- సమాహం: అనేక సంస్థలను ఒకే సమాహంగా చేసి వాటికి ఒక ఈవోను నియమించే అధికారం కమిషనర్ది (2026లో అడిగారు).
- గ్రేడులు (సెక్షన్ 29(2)): గ్రేడ్ I, II, III ఈవోలు అందరినీ కమిషనర్ నియమిస్తారు. సంస్థల ఉద్యోగులకు పదోన్నతి కోటా: గ్రేడ్ III ఖాళీలో 40%, గ్రేడ్ I, II ఖాళీలో 20%.
- సీనియర్ అధికారులు ఈవోగా: ఏ సంస్థకైనా ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ను ఈవోగా ప్రభుత్వం నియమించవచ్చు; ఆదాయాన్ని బట్టి డిప్యూటీ కమిషనర్ లేదా సహాయ కమిషనర్ను ఈవోగా కమిషనర్ నియమించవచ్చు.
- హిందువై ఉండాలి (సెక్షన్ 29(3)): ఈవో హిందూ మతాన్ని ఆచరించే వ్యక్తి అయి ఉండాలి; ఆచరించడం మానిన క్షణం నుంచే ఆయన ఈవోగా వ్యవహరించడం ఆగిపోతుంది.
- జీతం (సెక్షన్ 29(3)(d)): ఈవో ప్రభుత్వ ఉద్యోగి. జీతం, పింఛను మొదట రాష్ట్ర సంచిత నిధి నుంచి చెల్లించి, తర్వాత ధర్మాదాయ నిర్వహణ నిధి (Endowments Administration Fund) నుంచి తిరిగి వసూలు చేస్తారు (ఇదే సెక్షన్ 69 నిధి, 2023లో అడిగారు).
- ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్లు: ఒక పథకానికి లేదా నిర్దిష్ట ధర్మాదాయానికి చెందిన ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్ రసీదులను ఈవో ఎప్పుడూ నగదుగా మార్చరాదు (2026లో అడిగారు).
- టీటీడి ఈవోను ప్రభుత్వం సెక్షన్ 106 కింద నియమిస్తుంది, సెక్షన్ 29 కింద కాదు (HC-EA-04 చూడండి).

వివరణ

సెక్షన్ 29: క్లాజు వారీగా.

క్లాజ్	ఏమి చెబుతుంది
29(1)	ప్రతి సంస్థకు ఒక ఈవో; ప్రభుత్వం (₹1 కోటి+) లేదా కమిషనర్ నియమిస్తారు; కేడర్ ఆదాయాన్ని బట్టి; మూడు నిబంధనలు (అధికారమిచ్చిన వ్యక్తి, ఆస్తులున్న చిన్న సంస్థ, సమూహం)
29(2)	గ్రేడుకు ఎంతమంది ఈవోలో ప్రభుత్వం నిర్ణయిస్తుంది; గ్రేడ్ I నుంచి III వరకు కమిషనర్ నియమిస్తారు; 40% / 20% కోటా; ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్, డిప్యూటీ కమిషనర్ లేదా సహాయ కమిషనర్ ఈవోగా
29(3)	ఈవో హిందువై ఉండాలి
29(3) (a)	ట్రస్టీ ఇచ్చే అన్ని చట్టబద్ధమైన ఆదేశాలను ఈవో అమలు చేస్తారు
29(3) (b)	ప్రభుత్వ పరిమితులకు లోబడి ఐదు అధికారాలు, విధులు
29(3) (c)	దావా వేయడానికి లేదా దావాను ఎదుర్కోవడానికి ట్రస్టీ ముందస్తు ఆమోదం
29(3) (d)	ఈవో ప్రభుత్వ ఉద్యోగి; జీతం సంచిత నిధి నుంచి, ధర్మాదాయ నిర్వహణ నిధి నుంచి తిరిగి వసూలు
29(3) (e)	ఈవో భక్త సమాజాన్ని ప్రోత్సహిస్తారు

సెక్షన్ 29(3)(b)లోని ఐదు విధులు.

- భద్రత:** అన్ని రికార్డులు, లెక్కలు, పత్రాలు, **నగలు**, విలువైన వస్తువులు, నగదు, నిధులు, ఇతర ఆస్తుల సంరక్షణ.
- ఆదాయ వ్యయాలు:** ఆదాయం (అద్దెలు, సేవా రుసుములు, విరాళాలు, హుండ్) సక్రమంగా వసూలయ్యేలా, అనుమతించిన మేరకే ఖర్చయ్యేలా చూడడం.
- వ్యాజ్యాలు:** సంస్థ పేరిట **దావా వేయడం, దావాను ఎదుర్కోవడం**. చట్టం ప్రారంభమైనప్పుడు వేరొకరు నడుపుతున్న పెండింగ్ కేసులకు ఇది వర్తించదు.
- బ్యాంకు, ఖజానా:** నగదంతా నిర్దేశిత బ్యాంకులో లేదా ఖజానాలో జమ చేసి **చెక్కులపై సంతకం** చేయడం. నిబంధన: పథకానికి లేదా **నిర్దిష్ట ధర్మాదాయానికి** చెందిన ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్లను ఏ పరిస్థితిలోనూ నగదుగా మార్చరాదు.
- అత్యవసరం:** బడ్జెట్లో ఉన్న ఏ పనినైనా, లేదా ఆస్తి సంరక్షణకు, **యాత్రికుల సేవ లేదా భద్రతకు తక్షణం అవసరమని** తాను భావించే పనిని చేయించి, సంస్థ నిధుల నుంచి చెల్లించవచ్చు. కారణాలతో సహా **వెంటనే ట్రస్టీకి నివేదించి ఆమోదం** పొందాలి.

ఈవో, ట్రస్టీ: ఎవరి పని ఏమిటి.

- ట్రస్టీ** (లేదా మండలి) నిర్ణయిస్తారు; **ఈవో** రోజువారీ పరిపాలన చూసి ట్రస్టీ **చట్టబద్ధమైన** నిర్ణయాలను అమలు చేస్తారు. ఈవో ట్రస్టీ స్థానాన్ని తీసుకోరు.
- 29(3)(b)(iii) ఈవోకు దావా వేసే అధికారం ఇచ్చినప్పటికీ, దావా **వేయడానికి లేదా ఎదుర్కోవడానికి ట్రస్టీ ముందస్తు ఆమోదం** అవసరం (29(3)(c)).
- సెక్షన్ 41:** చట్టానికి విరుద్ధమైన, ట్రస్టీ అధికారాలకు మించిన, అధికార దుర్వినియోగమైన, ఆర్థిక నష్టం లేదా ప్రాణానికి, ఆరోగ్యానికి, భద్రతకు ప్రమాదం కలిగించే, అల్లర్లకు లేదా శాంతిభంగానికి దారితీసే ట్రస్టీ తీర్మానాన్ని ఈవో అమలు చేయకుండా **నిలిపి ఉంచవచ్చు**. దాన్ని **రాతపూర్వక నోట్తో** ట్రస్టీ ముందు మళ్ళీ ఉంచి, కమిషనర్, డిప్యూటీ కమిషనర్ లేదా సహాయ కమిషనర్ కు **వెంటనే** నివేదించాలి. **60 రోజుల్లో** ట్రస్టీ కొత్త తీర్మానం చేయకపోతే ఆ అధికారి ఉత్తరువులిస్తారు; అవి ట్రస్టీపై, ఈవోపై **అంతిమం, బంధనకరం**.

సెక్షన్ 29(3)(e): భక్త సమాజం. సంస్థకు అనుబంధంగా భక్తులు స్వచ్ఛందంగా **భక్త సమాజం** ఏర్పాటు చేసుకునేలా సహకరించి, ఆలయ ఆచార సంప్రదాయాలకు తగినట్లు **భజనలు**, మత ప్రవచనాలు, **నగర సంకీర్తనలు** జరిగేలా చూస్తూ సమాజంలో నిష్ఠ, భక్తి,

నైతిక ప్రవర్తనను పెంపొందించడం ఈవో విధి. ధార్మిక పరిషత్ ఆమోదంతో భక్త సమాజాల ఉపనిబంధనలను కమిషనర్ రూపొందిస్తారు.

ఈవోపై విధులు ఉంచే ఇతర సెక్షన్లు.

సెక్షన్	ఈవో పాత్ర
సెక్షన్ 35(1)	ఆదాయం ₹10 లక్షలకు మించితే, సమర్థ అధికారి ముందస్తు అనుమతితో పదవీధారులను, సేవకులను ఈవో నియమిస్తారు (మిగతాచోట్ల ట్రస్టీ)
సెక్షన్ 37(2)	ఆదాయం ₹10 లక్షలకు మించితే, పదవీధారులు, సేవకులపై ఈవో శిక్షలు విధిస్తారు (జరిమానా, సస్పెన్షన్, తొలగింపు, డిస్మిసల్)
సెక్షన్ 38	ట్రస్టీని లేదా ఈవోను చర్య తీసుకోమని కమిషనర్, డిప్యూటీ కమిషనర్ లేదా సహాయ కమిషనర్ ఆదేశించవచ్చు; వారు తీసుకోకపోతే నేరుగా శిక్షించవచ్చు
సెక్షన్ 58(1)	ఆదాయ వ్యయాల క్రమమైన లెక్కలను ఈవో నిర్వహిస్తారు (2023లో అడిగారు)
సెక్షన్ 61(1)	ఆడిట్ నివేదికలోని లోపాలను నిర్ణీత గడువులో ఈవో సరిదిద్ది నివేదిస్తారు
సెక్షన్ 83 (2023)	ఆక్రమణదారుకు ఈవో (లేదా సహాయ కమిషనర్ లేదా పై అధికారి) నోటీసు ఇచ్చి ఖాళీ చేయిస్తారు (HC-EL నోట్స్ చూడండి)

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "గ్రేడ్ I ఈవోలను ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది." ✓ గ్రేడ్ I, II, III అన్నింటినీ **కమిషనర్** నియమిస్తారు; ప్రభుత్వం ₹1కోటి+ సంస్థలకు ఈవోలను నియమిస్తుంది, ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ను ఈవోగా పంపుతుంది.

X "గ్రేడ్ III పోస్టుల్లో 20% ఆలయ ఉద్యోగులకు." ✓ గ్రేడ్ IIIకి **40%**; గ్రేడ్ I, IIకి **20%**.

X "ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ను ఈవోగా కమిషనర్ నియమిస్తారు." ✓ **ప్రభుత్వం** నియమిస్తుంది; కమిషనర్ **డిప్యూటీ కమిషనర్ లేదా సహాయ కమిషనర్**ను పంపుతారు.

X "అత్యవసరంలో ఈవో ఎఫ్డీఆర్ను నగదుగా మార్చవచ్చు." ✓ **ఎప్పుడూ** మార్చరాదు, ఏ పరిస్థితిలోనూ.

X "ఈవో జీతం సమిష్టి సంక్షేమ నిధి నుంచి." ✓ **సంచిత నిధి** నుంచి చెల్లించి, **ధర్మాదాయ నిర్వహణ నిధి (సెక్షన్ 69)** నుంచి తిరిగి వసూలు.

X "అత్యవసర ఖర్చుకు ముందుగా కమిషనర్ మంజూరు కావాలి." ✓ ఈవో ముందు చర్య తీసుకుని ఆమోదం కోసం **వెంటనే ట్రస్టీకి నివేదిస్తారు**.

X "ఎవరి అనుమతి లేకుండానే ఈవో దావా వేయవచ్చు." ✓ **ట్రస్టీ ముందస్తు ఆమోదం** అవసరం (29(3)(c)).

X "సెక్షన్ 110 ప్రతి ఆలయ ఈవోకు అత్యవసర అధికారాలు ఇస్తుంది." ✓ సెక్షన్ 110 **టీటీడీ** ఈవో అసాధారణ అధికారం; ఆలయ ఈవో అత్యవసర అధికారం **సెక్షన్ 29(3)(b)(v)**.

త్వరిత పునశ్చరణ

- సెక్షన్ 29 = ఈవో నియామకం, విధులు; సెక్షన్ 2(13) ఈవో నిర్వచనం.

- ₹1కోటి+ → ప్రభుత్వం; ఇతర 6(a)/6(b) → కమిషనర్; ₹2 లక్షల లోపు 6(c) → ఈవో అవసరం లేదు.
- ₹2-25 లక్షలు, ఈవో లేకపోతే → కమిషనర్ అధికారమిచ్చిన ట్రస్టీ, ఛైర్మన్ లేదా ఉద్యోగి.
- సంస్థలను ఒకే ఈవో కింద సమూహం చేసేది కమిషనర్.
- గ్రేడ్ I-III కమిషనర్ నియమిస్తారు; కోటా 40% (గ్రేడ్ III), 20% (గ్రేడ్ I, II).
- ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ను ఈవోగా ప్రభుత్వం; డిప్యూటీ లేదా సహాయ కమిషనర్ను కమిషనర్.
- ఈవో హిందువై ఉండాలి; ప్రభుత్వ ఉద్యోగి; జీతం సెక్షన్ 69 నిధి నుంచి తిరిగి వసూలు.
- విధులు: భద్రత, వసూలు, దావా వేయడం/ఎదుర్కోవడం, బ్యాంకులో జమ (ఎఫ్డీఆర్ మార్చరాదు), అత్యవసర పనులు (ట్రస్టీకి నివేదిక).
- దావా వేయడానికి/ఎదుర్కోవడానికి ట్రస్టీ ముందస్తు ఆమోదం; సెక్షన్ 41: చెడు తీర్మానాన్ని ఈవో నిలిపి ఉంచవచ్చు (60 రోజులు).
- సెక్షన్ 35, 37: ₹10 లక్షలకు మించితే సిబ్బందిని ఈవో నియమిస్తారు, శిక్షిస్తారు.

2 ఈవో గ్రేడులు, దేవాదాయ శాఖ అధికారులు

దేవాదాయ శాఖ ప్రభుత్వం నుంచి కమిషనర్, ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్లు, డిప్యూటీ కమిషనర్లు, సహాయ కమిషనర్ల మీదుగా సంస్థ కార్యనిర్వాహక అధికారి వరకు నడుస్తుంది; ఒక ఆలయాన్ని ఏ అధికారి నియంత్రిస్తారు, దానికి ఏ గ్రేడ్ ఈవో వస్తారు అనేది దాని సెక్షన్ 6 ఆదాయ వర్గాన్ని బట్టి ఉంటుంది.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- అధికార క్రమం:** ప్రభుత్వం (రెవెన్యూ (దేవాదాయ) శాఖ, దేవాదాయ శాఖ మంత్రి) → కమిషనర్ → అదనపు కమిషనర్ → ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ (ప్రాంతం) → డిప్యూటీ కమిషనర్ (విభాగం) → సహాయ కమిషనర్ (ఉప విభాగం) → కార్యనిర్వాహక అధికారి (సంస్థ).
- సెక్షన్ 3:** కమిషనర్, అదనపు కమిషనర్, ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్లు, డిప్యూటీ కమిషనర్లు, సహాయ కమిషనర్లను ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది. అందరూ హిందూ మతాన్ని ఆచరించేవారై ఉండాలి; వారి జీతం సంచిత నిధి నుంచి చెల్లించి ధర్మాదాయ నిర్వహణ నిధి నుంచి తిరిగి వసూలు చేస్తారు.
- సెక్షన్ 5:** ప్రభుత్వ ముందస్తు ఆమోదంతో కమిషనర్ రాష్ట్రాన్ని ప్రాంతాలు (ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్), విభాగాలు (డిప్యూటీ కమిషనర్), ఉప విభాగాలు (సహాయ కమిషనర్)గా విభజిస్తారు.
- సెక్షన్ 6:** ఆదాయాన్ని బట్టి ఐదు జాబితాలు, 6(a) నుంచి 6(e), కమిషనర్ ప్రచురిస్తారు (2023లో అడిగారు: వర్గీకరణ వార్షిక ఆదాయం ఆధారంగా).

జాబితా	చట్టంలోని పాఠం (సెక్షన్ 6)	ప్రస్తుత పరిమితులు (జీవో ఎంఎస్ నం. 268, 12-11-2024)	నియంత్రణ అధికారి
6(a)	₹25 లక్షలకు మించి	₹50 లక్షలు, ఆపైన	కమిషనర్
6(b)	₹2 లక్షలు – ₹25 లక్షలు	₹15 లక్షలు – ₹50 లక్షల లోపు	డిప్యూటీ కమిషనర్
6(c)	₹2 లక్షల లోపు	₹15 లక్షల లోపు	సహాయ కమిషనర్
6(d)	మతాలు, ఆదాయంతో నిమిత్తం లేదు	అదే	కమిషనర్
6(e)	ధర్మాదాయాలు, ఆదాయంతో నిమిత్తం లేదు	అదే	కమిషనర్

- ఈవోకు సంబంధించిన అధికారులు (2026 కీ):**

విషయం	అధికారి
గ్రేడ్ I, II, III ఈవోల నియామకం	కమిషనర్
₹1 కోటి+ సంస్థ ఈవో	ప్రభుత్వం
ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ ను ఈవోగా	ప్రభుత్వం
డిప్యూటీ లేదా సహాయ కమిషనర్ ను ఈవోగా	కమిషనర్
సంస్థలను ఒకే ఈవో కింద సమూహం చేయడం	కమిషనర్
ఈవోల బదిలీ	కమిషనర్
ఈవోల జీతాలు డ్రా చేసి చెల్లించే అధికారి	సహాయ కమిషనర్

- **పదోన్నతి కోటా:** గ్రేడ్ I, గ్రేడ్ II ఖాళీల్లో 20%, గ్రేడ్ III లో 40% సంస్థల ఉద్యోగులతో భర్తీ (2026లో అడిగారు: గ్రేడ్ I = 20%).

వివరణ

అధికారులు, వారి సెక్షన్లు.

అధికారి	సెక్షన్	పాత్ర
కమిషనర్	సెక్షన్ 7, సెక్షన్ 8	సంఘటిత వ్యక్తి (corporation sole: ఆ పేరుతో, ముద్రతో దావా వేస్తారు, ఎదుర్కొంటారు); అన్ని సంస్థలపై సాధారణ పర్యవేక్షణ, నియంత్రణ; 6(a), 6(d), 6(e) నేరుగా ఆయన పరిధిలో
అదనపు కమిషనర్	సెక్షన్ 8(3)	ప్రభుత్వం నిర్ణయించే అధికారాలు; ₹1 కోటి+ నుంచి డిప్యూటీ కమిషనర్ కేడర్ వరకు ఆలయాల బడ్జెట్లు (2026 కీ)
ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్	సెక్షన్ 9	ఒక ప్రాంతంలో కమిషనర్ విధులు; ఆయన ఉత్తర్వులు కమిషనర్ ఉత్తర్వులుగానే పరిగణన
డిప్యూటీ కమిషనర్	సెక్షన్ 10	తన విభాగంలోని 6(b) జాబితాపై అధికారాలు; ₹2 లక్షల లోపు ఆలయాల ధర్మకర్తల మండళ్ల నియామకం (సెక్షన్ 15)
సహాయ కమిషనర్	సెక్షన్ 11	తన ఉప విభాగంలోని 6(c) జాబితాపై అధికారాలు; ఈవోలకు డ్రాయింగ్ అండ్ డిస్బర్సింగ్ అధికారి
కార్యనిర్వాహక అధికారి	సెక్షన్ 29	ఒక సంస్థను లేదా సమూహాన్ని నడుపుతారు

- **అధికార బదలాయింపు (సెక్షన్ 8(4)–(5)):** కొన్ని మౌలిక అధికారాలు (సెక్షన్ 8(1), సెక్షన్ 6 వర్గీకరణ, సెక్షన్ 15 మండళ్లు మరొకరిని) తప్ప మిగిలినవాటిని కమిషనర్ డిప్యూటీ కమిషనర్ లేదా సహాయ కమిషనర్ కు అప్పగించవచ్చు.
- **తనిఖీ (సెక్షన్ 12):** ఈ అధికారుల్లో ఎవరైనా సంస్థ ఆస్తులను, రికార్డులను తనిఖీ చేయవచ్చు; కానీ మత సంస్థలోకి ప్రవేశించే అధికారి హిందువై ఉండాలి, దాని ఆచారాలను గౌరవించాలి (సెక్షన్ 13).
- **జాబితా మార్పు:** ఒక సంస్థ ఆదాయం వరుసగా మూడు సంవత్సరాలు తన శ్రేణికి పైన లేదా కింద ఉంటే కమిషనర్ దాన్ని సరైన జాబితాలోకి మారుస్తారు. **2023 చట్టం 36** నుంచి ప్రభుత్వం గెజిట్ నోటిఫికేషన్ ద్వారా శ్రేణులను నిర్ణయించవచ్చు; జీవో ఎంఎస్ నం. 268 (12-11-2024) ద్వారా అదే చేసింది.

కమిషనర్ అర్హతలు (సెక్షన్ 4). వీటిలో ఒకటి: జిల్లా కలెక్టర్ గా ఉన్న లేదా ఉండిన వ్యక్తి (లేదా సమాన లేదా ఉన్నత హోదా); రాష్ట్ర ఉన్నత న్యాయ సేవ సభ్యుడు; హైకోర్టులో లేదా సుప్రీంకోర్టులో 10 సంవత్సరాల అనుభవమున్న న్యాయవాది; లేదా అదనపు కమిషనర్. సహాయ కమిషనర్ ను హైకోర్టులో 3 సంవత్సరాల ప్రాక్టీస్ ఉన్న న్యాయవాదుల నుంచి నేరుగా, లేదా సూపరింటెండెంట్లకు లేదా నిర్ణీత గ్రేడ్ ఈవోలకు పదోన్నతి ద్వారా నియమిస్తారు.

ఈవో గ్రేడులు, ఆలయానికి ఈవో ఎలా వస్తారు.

- సంస్థ ఈవో కేడర్ దాని ఆదాయాన్ని బట్టి ఉంటుంది (సెక్షన్ 29(1)). చిన్న ఆలయాలకు గ్రేడ్ III ఈవో, పెద్దవాటికి గ్రేడ్ II లేదా గ్రేడ్ I; అతి పెద్దవాటికి సహాయ, డిప్యూటీ లేదా ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ ఈవోగా వస్తారు. శాఖ "డిప్యూటీ కమిషనర్ కేడర్" లేదా "జాయింట్ కమిషనర్ కేడర్" సంస్థలు అనేది ఈ అర్థంలోనే.
- **గ్రేడ్ III ఈవోలను ఏపీఎస్సీ (APPSC)** నియమిస్తుంది (ఈ పరీక్ష); గ్రేడ్ III ఖాళీల్లో 40% అర్హులైన సంస్థ ఉద్యోగులకు పదోన్నతి ద్వారా; పై రెండు గ్రేడుల్లో 20%.
- **ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు:** ఈవోలు ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు; వారి సర్వీసు షరతులను ప్రభుత్వం నిర్ణయిస్తుంది (సెక్షన్ 29(3)(d)); జీతాన్ని సహాయ కమిషనర్ డ్రా చేస్తారు, అది ధర్మాదాయ నిర్వహణ నిధి నుంచి తిరిగి వసూలవుతుంది.

సంస్థల సిబ్బంది (సెక్షన్లు 35–39).

విషయం	సెక్షన్	అధికారి
మంజూరైన కేడర్లో ఖాళీల భర్తీ	సెక్షన్ 35(1)	సమర్థ అధికారి ముందస్తు అనుమతితో ట్రస్టీ; ఆదాయం ₹10 లక్షలకు మించితే ఈవో
పదవీధారులు, సేవకులకు శిక్ష	సెక్షన్ 37	ట్రస్టీ; ఆదాయం ₹10 లక్షలకు మించితే ఈవో
ట్రస్టీ లేదా ఈవో శిక్షించకపోతే చర్య	సెక్షన్ 38	కమిషనర్, డిప్యూటీ కమిషనర్ లేదా సహాయ కమిషనర్
పదవీధారులు, సేవకులను ఒక సంస్థ నుంచి మరొకదానికి బదిలీ	సెక్షన్ 39	కమిషనర్ (ఎక్కుడికైనా); డిప్యూటీ లేదా సహాయ కమిషనర్ (తన పరిధిలో)

సెక్షన్ 6 వర్గాన్ని బట్టి నియంత్రణ (బడ్జెట్, ఆడిట్: అనుసంధానానికి).

- బడ్జెట్లు 6(a), 6(d)కు కమిషనర్కు, 6(b)కు డిప్యూటీ కమిషనర్కు, 6(c)కు సహాయ కమిషనర్కు వెళ్తాయి (సెక్షన్ 57; వివరాలు ఆలయ ఆర్థిక నోట్స్లో).
- ఆడిట్ నివేదికలు 6(a), 6(d), 6(e)కు కమిషనర్కు; 6(b)కు డిప్యూటీ కమిషనర్కు; 6(c)కు సహాయ కమిషనర్కు (సెక్షన్ 59).

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "6(a) అంటే ₹25 లక్షలకు మించిన ఆదాయం." ✓ అది చట్టంలో ముద్రించిన సంఖ్య; జీవో ఎంఎస్ నం. 268 (2024) ప్రకారం 6(a) ₹50 లక్షలు, ఆపైన, 6(b) ₹15-50 లక్షలు, 6(c) ₹15 లక్షల లోపు.

X "మరాలు డిప్యూటీ కమిషనర్ కింద ఉంటాయి." ✓ 6(d) మరాలు, 6(e) ధర్మాదాయాలు ఆదాయంతో నిమిత్తం లేకుండా కమిషనర్ కింద.

X "ఈవోలను ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ బదిలీ చేస్తారు." ✓ కమిషనర్ చేస్తారు (2026 కీ).

X "ఈవో తన జీతాన్ని తానే డ్రా చేస్తారు." ✓ సహాయ కమిషనర్ డ్రాయింగ్ అండ్ డిస్పర్సింగ్ అధికారి.

X "డిప్యూటీ కమిషనర్లను కమిషనర్ నియమిస్తారు." ✓ శాఖ అధికారులందరినీ సెక్షన్ 3 కింద ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది.

X "కమిషనర్ సొంతంగా రాష్ట్రాన్ని ప్రాంతాలుగా విభజిస్తారు." ✓ ప్రభుత్వ ముందస్తు ఆమోదంతో మాత్రమే (సెక్షన్ 5).

X "ఏ అధికారైనా ఆలయాన్ని తనిఖీ చేయవచ్చు." ✓ మత సంస్థలోకి ప్రవేశించి తనిఖీ చేసే అధికారి హిందువై ఉండాలి (సెక్షన్ 12).

త్వరిత పునశ్చరణ

- ప్రభుత్వం → కమిషనర్ → అదనపు కమిషనర్ → ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ → డిప్యూటీ కమిషనర్ → సహాయ కమిషనర్ → ఈవో.
- సెక్షన్ 3: అధికారులందరినీ ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది; అందరూ హిందువులు; జీతం ధర్మాదాయ నిర్వహణ నిధి నుంచి వసూలు.
- సెక్షన్ 5: ప్రాంతాలు (ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్), విభాగాలు (డిప్యూటీ కమిషనర్), ఉప విభాగాలు (సహాయ కమిషనర్), ప్రభుత్వ ఆమోదంతో.
- సెక్షన్ 6 జాబితాలు: 6(a) కమిషనర్, 6(b) డిప్యూటీ కమిషనర్, 6(c) సహాయ కమిషనర్, 6(d) మరాలు, 6(e) ధర్మాదాయాలు కమిషనర్.

- జీవో ఎంఎస్ నం. 268 (12-11-2024): ₹50 లక్షలు+ / ₹15-50 లక్షలు / ₹15 లక్షల లోపు.
- కమిషనర్ గ్రేడ్ I-III నియమిస్తారు, సంస్థలను సమూహం చేస్తారు, ఈవోలను బదిలీ చేస్తారు.
- ప్రాంతీయ సంయుక్త కమిషనర్ ను ఈవోగా ప్రభుత్వం; డిప్యూటీ లేదా సహాయ కమిషనర్ ను కమిషనర్.
- ఈవో జీతాలు సహాయ కమిషనర్ డ్రా చేసి చెల్లిస్తారు.
- సంస్థ ఉద్యోగుల కోటా: 20% (గ్రేడ్ I, II), 40% (గ్రేడ్ III).
- ₹10 లక్షలకు మించితే సిబ్బందిని ఈవో నియమిస్తారు (సెక్షన్ 35), శిక్షిస్తారు (సెక్షన్ 37); సెక్షన్ 39 బదిలీలు కమిషనర్, డిప్యూటీ లేదా సహాయ కమిషనర్.

3 దేవాదాయ చట్టం, 1987: చట్ట స్వరూపం

జస్టిస్ చల్లా కొండయ్య కమిషన్ నివేదిక ఆధారంగా వచ్చిన 1987 చట్టం 30 ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ప్రతి హిందూ మత, ధార్మిక సంస్థనూ పాలిస్తుంది: సంస్థలను నిర్వచిస్తుంది, ఆదాయాన్ని బట్టి వర్గీకరిస్తుంది, ధర్మకర్తల మండళ్లను, కమిషనర్ శాఖను, ధార్మిక పరిషత్ ను, దేవాదాయ ట్రీబ్యునల్ ను ఏర్పాటు చేస్తుంది, వంశపారంపర్య హక్కులను రద్దు చేస్తుంది; మతంలోని లౌకిక అంశాలను నియంత్రించే రాష్ట్ర అధికారం (అధికరణలు 25-26) దీనికి ఆధారం.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- **పూర్తి పేరు:** ఆంధ్రప్రదేశ్ ధార్మిక మరియు హిందూ మత సంస్థలు మరియు దేవాదాయ చట్టం, 1987 (A.P. Charitable and Hindu Religious Institutions and Endowments Act, 1987; 1987 చట్టం 30), 28-5-1987 నుంచి అమలు.
- **ఆధారం:** జస్టిస్ చల్లా కొండయ్య కమిషన్ (2023లో అడిగారు); అది 28-2-1986న నివేదిక ఇచ్చింది. 1987 చట్టం 1966 ఆంధ్రప్రదేశ్ చట్టం (1966 చట్టం 17)ను, 1979 టీటీడి చట్టాన్ని రద్దు చేసింది.
- **ప్రధాన సవరణలు:** 2007 చట్టం 33 (ధార్మిక పరిషత్, దేవాదాయ ట్రీబ్యునల్, కొత్త సెక్షన్ 29); 2023 చట్టం 36 (ఆక్రమణలపై కొత్త సెక్షన్ 83, సెక్షన్లు 84-86 తొలగింపు); 2024 చట్టం 26 (పెద్ద ధర్మకర్తల మండళ్లు, బ్రాహ్మణ ట్రస్టీ, 10-2-2025 నుంచి అమలు).
- **గుర్తించుకోవాల్సిన అధ్యాయాలు:** III పరిపాలన (సెక్షన్లు 14-42), V మఠాలు (సెక్షన్లు 47-55), VII బడ్జెట్, లెక్కలు, ఆడిట్ (సెక్షన్లు 57-64), X అన్యాయకౌతం, ఈనాములు (సెక్షన్లు 75-82), XI ఆక్రమణలు (సెక్షన్ 83), XII ట్రీబ్యునల్ విచారణలు (సెక్షన్లు 87-89), XIV టీటీడి (సెక్షన్లు 95-131).
- **కీలక సెక్షన్లు:** సెక్షన్ 6 వర్గీకరణ; సెక్షన్ 15 ధర్మకర్తల మండలి (2023లో అడిగారు); సెక్షన్ 16 వంశపారంపర్య ట్రస్టీషిప్ రద్దు; సెక్షన్ 29 ఈవో; సెక్షన్ 34 అర్చకులు, మిరాశీదార్ల వంశపారంపర్య హక్కుల రద్దు; సెక్షన్ 144 హుండిలో వాటాలు, రుసుముల రద్దు (2023లో అడిగారు); సెక్షన్ 152 ధార్మిక పరిషత్ (2023లో అడిగారు); సెక్షన్ 162 దేవాదాయ ట్రీబ్యునల్.
- **ధార్మిక పరిషత్:** 21 మంది సభ్యులు; చైర్మన్ = దేవాదాయ శాఖ మంత్రి (2023లో అడిగారు); సభ్య కార్యదర్శి = కమిషనర్. అది మతాధిపతిని తొలగించగలదు (2023లో అడిగారు).
- **ట్రీబ్యునల్ చైర్మన్:** జిల్లా జడ్జి హోదాకు తగ్గని న్యాయాధికారి (2023లో అడిగారు); సభ్యుడు: అదనపు కమిషనర్ హోదాకు తగ్గనివారు.
- **ట్రస్టీలు, అర్చకులు, పదవీధారులకు ప్రవర్తనా నియమావళి:** రూపొందించేది కమిషనర్ (2023 కీ).
- **రాజ్యాంగం:** మత ఆచరణకు సంబంధించిన ఆర్థిక, లౌకిక అంశాలను నియంత్రించే అధికారాన్ని అధికరణం 25(2)(a) రాష్ట్రానికి ఇస్తుంది; తమ మత వ్యవహారాలను తామే నిర్వహించుకునే హక్కును అధికరణం 26 మత శాఖలకు ఇస్తుంది. ఈ అంశం ఉమ్మడి జాబితాలో (ఎంట్రీ 28) ఉంది.

వివరణ

చట్టం ఎలా రూపుదిద్దుకుంది.

సంవత్సరం	చట్టం
1843	ఆలయ నిర్వహణ నుంచి ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వైదొలగింది (టీటీడి హతీరాంజీ మహాంతులకు)
1939	హైదరాబాద్ దేవాదాయ నిబంధనలు: తెలంగాణ ప్రాంతం
1951	మద్రాసు హిందూ మత, ధార్మిక దేవాదాయ చట్టం (1951 చట్టం 19): ఆంధ్ర ప్రాంతం

సంవత్సరం	చట్టం
1966	1966 ఆంధ్రప్రదేశ్ చట్టం 17: రాష్ట్రమంతటాకీ ఒకే చట్టం
1979	టీటీడీ చట్టం, 1979
1986	చల్లా కొండయ్య కమిషన్ నివేదిక (28-2-1986)
1987	1987 చట్టం 30 1966, 1979 చట్టాల స్థానంలో వచ్చింది

సెక్షన్ 2లో అడిగే నిర్వచనాలు.

క్లాజ్	పదం	అర్థం
2(1)	అర్బకుడు	పూజారి, పాండా, అర్చకత్వమిరాశీదారు లేదా పూజ చేసే ఎవరైనా; ఈవో అర్బకుడు కాదు (2023లో అడిగారు)
2(5)	ధార్మిక ప్రయోజనం	పేదరికం లేదా ఆపదలో సహాయం, విద్య, వైద్య సహాయం, కేవలం మతపరమైనది కాని ఇతర ప్రజోపయోగం
2(10)	ధర్మాదాయం	ఆచారం లేదా వ్యాపార వాడుక ప్రకారం ధార్మిక లేదా మత ప్రయోజనం కోసం వసూలు చేసే డబ్బు
2(11)	డిట్టం	రోజువారీ ధూప, దీప, నైవేద్యాది సేవల పరిమాణం, వాటికి కావలసిన వస్తువుల జాబితా
2(17)	మతం	హిందూ మతాన్ని లేదా వేదాంతాన్ని బోధించే వ్యక్తి అధిపతిగా ఉండే మత సంస్థ
2(21)	మత ధార్మికము	హిందూ పర్వదినానికి లేదా మతపరమైన ఆచరణకు సంబంధించిన ప్రజాధర్మము (2023లో అడిగారు)
2(23)	మత సంస్థ	మతం, ఆలయం లేదా నిర్దిష్ట ధర్మాదాయం; బృందావనం, సమాధి కూడా
2(25)	నిర్దిష్ట ధర్మాదాయం	సంస్థలో ఒక నిర్దిష్ట సేవ లేదా ధర్మం కోసం ఇచ్చిన ఆస్తి
2(29)	ట్రస్టీ	మరాధిపతి, మహాంతు, ధర్మకర్త, ముతవల్లి, ధర్మకర్తల మండలి కూడా
2(30)	హిందువు	బౌద్ధులు, జైనులు, సిక్కులు కూడా

వక్స్ చట్టం కింద ఉన్న వక్స్లకు ఈ చట్టం వర్తించదు (సెక్షన్ 1(3)).

ధర్మకర్తల మండళ్లు (సెక్షన్లు 14-28).

- సెక్షన్ 14: ఆస్తి సంస్థలోనే నిహితమై ఉంటుంది; ట్రస్టీలు దాన్ని నిర్వహిస్తారు మాత్రమే.
- సెక్షన్ 15 (2024 చట్టం 26 సవరించిన రూపం):

వార్షిక ఆదాయం	మండలిని నియమించేది	సభ్యులు
₹20 కోట్లకు మించి	ప్రభుత్వం	17
₹5 కోట్లు - ₹20 కోట్లు	ప్రభుత్వం	13
₹1 కోటి - ₹5 కోట్లు	ప్రభుత్వం	11
₹25 లక్షలు - ₹1 కోటి	ధార్మిక పరిషత్	11
₹2 లక్షలు - ₹25 లక్షలు	కమిషనర్	9
₹2 లక్షల లోపు	డిప్యూటీ కమిషనర్	7

- వ్యవస్థాపకుని కుటుంబ సభ్యుడు, పదవిరీత్యా సభ్యులు ఈ సంఖ్యలకు **అదనం. అర్చకుడు** (లేదా ప్రధాన అర్చకుడు) **పదవిరీత్యా సభ్యుడు**; ఇద్దరు సభ్యులు ప్రముఖ దాతలై ఉండాలి.
- **ప్రాతినిధ్యం (సెక్షన్ 17):** కనీసం **ఒక మహిళ**; పదవిరీత్యా సభ్యులను మినహాయించి **50%** స్థానాలు **ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీలకు**; **ఒక నాయా బ్రాహ్మణుడు** (2023 చట్టం 15); **ఒక బ్రాహ్మణుడు** (2024 చట్టం 26). 2024 చట్టం 26 ప్రతి శ్రేణిని ఇద్దరు చొప్పున పెంచింది (15 → 17, 11 → 13, 9 → 11, 9 → 11, 7 → 9, 5 → 7).
- **పదవీకాలం: 2 సంవత్సరాలు. వయస్సు:** కనీసం **30. ప్రమాణం 30 రోజుల్లో** చేయకపోతే పదవి పోతుంది. **చైర్మన్** ఎన్నిక **60 రోజుల్లో** (సెక్షన్ 20). వరుసగా **3** సమావేశాలకు గైర్జాబితై సభ్యత్వం పోతుంది (సెక్షన్ 21).
- **సెక్షన్ 16: వంశపారంపర్య ట్రస్టీషిప్ రద్దు**; అయినా వ్యవస్థాపకుడిని లేదా ఆయన కుటుంబంలోని అర్హుడిని ట్రస్టీగా నియమిస్తారు (సెక్షన్ 17).
- **సెక్షన్ 19** అనర్హతలను చెబుతుంది (దివాలా, కౌలు లేదా కాంట్రాక్టులో స్వప్రయోజనం, బకాయి, నైతిక పతనంతో కూడిన నేరానికి శిక్ష, సంస్థ ఉద్యోగి లేదా న్యాయవాది కావడం). నోటీస్ చేసే తేదీ నుంచి **2026 చట్టం 12** కుష్టు వ్యాధిని ఈ జాబితా నుంచి తొలగిస్తుంది.
- **సెక్షన్ 28:** నోటీసు తర్వాత ట్రస్టీ తాత్కాలిక తొలగింపు, తొలగింపు లేదా భర్తరఫ్. **సెక్షన్ 135:** ప్రభుత్వం మండలిని **రద్దు** చేయవచ్చు; **సెక్షన్ 137: నిర్దిష్ట అధికారి** గరిష్ఠంగా **ఒక సంవత్సరం** సంస్థను నడుపుతారు.

ధార్మిక పరిషత్ (సెక్షన్ 152).

- **2007 చట్టం 33** చేర్చింది (నిర్వచనం సెక్షన్ 2(10-A)). **21 మంది సభ్యులు:** 4 అధికార సభ్యులు (చైర్మన్ గా దేవాదాయ శాఖ మంత్రి, రెవెన్యూ ప్రిన్సిపల్ సెక్రటరీ లేదా సెక్రటరీ, సభ్య కార్యదర్శిగా **కమిషనర్, టీటీడి ఈవో**), 17 అనధికార సభ్యులు (6 మండళ్ల చైర్మన్లు, 2 మరాఠీపతులు, విశ్రాంత హైకోర్టు న్యాయమూర్తి, ఆగమ పండితులు, చార్టర్డ్ అకౌంటెంట్ తదితరులు).
- **2021 చట్టం 32:** పూర్తి పరిషత్ ఏర్పడకపోతే **నలుగురు అధికార సభ్యులు** దాని తరపున వ్యవహరిస్తారు.
- **అధికారాలు: ₹25 లక్షలు-₹1 కోటి** ఆలయాల మండళ్లను నియమిస్తుంది; **మరాల** విషయంలో మరాఠీపతిని తొలగిస్తుంది (సెక్షన్ 51; **90 రోజుల్లో** హైకోర్టుకు అప్పీలు), తాత్కాలిక ఖాళీలను భర్తీ చేస్తుంది (సెక్షన్ 52), వారసులను గుర్తిస్తుంది (సెక్షన్లు 53-54; నామనిర్దేశాన్ని **90 రోజుల్లో** తెలపాలి), దుర్నిర్వహణలో ఉన్న మరానికి **పరిపాలనా పథకం** రూపొందిస్తుంది (సెక్షన్ 55; గరిష్ఠంగా **5** మంది కమిటీ; **60 రోజుల్లో** అప్పీలు).

దేవాదాయ ట్రైబ్యునల్ (సెక్షన్ 162).

- ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తుంది (2007 చట్టం 33); **చైర్మన్ జిల్లా జడ్జి** హోదాకు తగ్గని న్యాయాధికారి, **సభ్యుడు అదనపు కమిషనర్** హోదాకు తగ్గనివారు.
- **సెక్షన్ 87:** ఒక సంస్థ ధార్మికమా మతపరమా, ఒక ఆస్తి దేవాదాయ ఆస్తి లేక నిర్దిష్ట ధర్మాదాయమా, వ్యవస్థాపకుడు ఎవరు, గౌరవాలు లేదా భృతులపై హక్కులు వంటి వివాదాలను నిర్ణయిస్తుంది. **సెక్షన్ 88: 90 రోజుల్లో** హైకోర్టుకు అప్పీలు. **సెక్షన్ 89:** రాజీ. **సెక్షన్ 83(6)** (2023): ఖాళీ చేయించే ఉత్తర్వుపై **15 రోజుల్లో** అప్పీలు.

మరాలు (అధ్యాయం V). మరం **6(d)** జాబితాలో, కమిషనర్ కింద ఉంటుంది. అధ్యాయం III లోని కొన్ని సెక్షన్లు (ధర్మకర్తల మండళ్లు, ఈవో) మరాలకు వర్తించవని **సెక్షన్ 48** చెబుతుంది; **సెక్షన్ 50 పాదకానుకలకు** (మరాఠీపతికి వ్యక్తిగతంగా ఇచ్చే కానుకలు) సంబంధించినది.

అర్చకులు, వంశపారంపర్య హక్కులు.

- **సెక్షన్ 34: పెద్ద జియ్యంగారు, చిన్న జియ్యంగారు, మిరాశీదార్లు, అర్చకులు** తదితరుల వంశపారంపర్య హక్కులు, వాటికి సంబంధించిన భృతులు **రద్దు**. **2007 చట్టం 33** సెక్షన్ 34(3)ను చేర్చింది: అర్చక కుటుంబాల్లోని అర్హులు అర్చకత్వంలో కొనసాగుతారు, సెక్షన్ 144 పథకం కింద జీతం పొందుతారు. **2020 చట్టం 26** సెక్షన్ 34(4)ను చేర్చింది: టీటీడిలోని **సన్నిధి యాదవులు** తమ వంశపారంపర్య హక్కులను కొనసాగిస్తారు.
- **సెక్షన్ 36 (అర్హతలు):** కమిషనర్ గుర్తించిన అర్చక పరీక్షలో ఉత్తీర్ణత; అంగవైకల్యం, అంటువ్యాధి ఉండరాదు; మంత్రాలను స్పష్టంగా పఠించగలగాలి; మంచి నడవడి; **సప్త వ్యసనాలకు** దూరంగా ఉండాలి.

- **సెక్షన్ 144: హుండ్, హారతి పళ్లెం, టికెట్ రుసుములు, ఇతర రుసుముల్లో వాటాలు రద్దు;** 2007 తర్వాత ఇది **₹5 లక్షలకు** మించిన ఆదాయమున్న సంస్థలకే వర్తిస్తుంది.

నేరాలు.

- **సెక్షన్ 147:** రిజిస్టర్ నిర్వహించని (సెక్షన్ 43), లెక్కలు ఇవ్వని, తనిఖీని అడ్డుకునే ట్రస్టీకి లేదా ఈవోకు **జరిమానా** విధించవచ్చు; **కమిషనర్ రాతపూర్వక ఫిర్యాదుపై** మాత్రమే, **మొదటి తరగతికి తగ్గని** మేజిస్ట్రేట్ కోర్టు విచారిస్తుంది; జరిమానాను ట్రస్టీ **సొంత డబ్బు** నుంచి చెల్లించాలి.
- **సెక్షన్ 157:** ట్రస్టీలు, మండలి సభ్యులు, ఈవో, సిబ్బంది **ప్రభుత్వోద్యోగులు** (public servants).
- **2023 చట్టం 36** తర్వాత దేవాదాయ ఆస్తి ఆక్రమణ కాగ్నిజబుల్ నేరం (HC-EL నోట్స్ చూడండి).

రాజ్యాంగ ఆధారం.

- **అధికరణం 25(1):** ప్రజా శాంతి, నైతికత, ఆరోగ్యానికి లోబడి అంతరాత్మ, మత స్వేచ్ఛ. **25(2)(a):** మతానికి సంబంధించిన **ఆర్థిక, ద్రవ్య, రాజకీయ లేదా ఇతర లౌకిక కార్యకలాపాలను** రాష్ట్రం నియంత్రించవచ్చు. **25(2)(b):** సాంఘిక సంస్కరణ, హిందూ ప్రజా ఆలయాలను అందరికీ తెరవడం. దాని **వివరణ II** సెక్షన్ 2(30) లాగే సిక్కులు, జైనులు, బౌద్ధులను హిందువులుగా పరిగణిస్తుంది.
- **అధికరణం 26:** ఒక మత శాఖ (a) సంస్థలను స్థాపించవచ్చు, (b) **మత వ్యవహారాల్లో తన సొంత వ్యవహారాలను** నిర్వహించుకోవచ్చు, (c) ఆస్తి కలిగి ఉండవచ్చు, (d) దాన్ని **చట్టానుసారం** నిర్వహించవచ్చు.
- 1987 చట్టాన్ని సుప్రీంకోర్టు సమర్థించింది: వంశపారంపర్య ట్రస్టీషిప్ రద్దుపై **పన్నాలాల్ బన్సీలాల్ పిత్తి కేసు (Pannalal Bansilal Pitti, 1996)**, వంశపారంపర్య అర్చకత్వ రద్దుపై **ఏ.ఎస్. నారాయణ దీక్షితులు కేసు (A.S. Narayana Deekshitulu, 1996)**. అర్చకుని నియామకం **లౌకిక చర్య**; పూజలో ఆయన చేసేది మతపరమైనది, అది రక్షణలోనే ఉంటుంది.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "1987 చట్టం జస్టిస్ రెడ్డి లేదా ధర్ కమిషన్ నుంచి వచ్చింది." ✓ **జస్టిస్ చల్లా కొండయ్య కమిషన్** (నివేదిక 28-2-1986).

X "ధార్మిక పరిషత్ కమిషనర్ చైర్మన్." ✓ **దేవాదాయ శాఖ మంత్రి** చైర్మన్; కమిషనర్ **సభ్య కార్యదర్శి**.

X "ధార్మిక పరిషత్ లో 15 మంది సభ్యులు." ✓ **21** (4 అధికార, 17 అనధికార).

X "ట్రీబ్యునల్ కు కమిషనర్ అధిపతి." ✓ **జిల్లా జడ్జి హోదాకు తగ్గని** న్యాయాధికారి.

X "₹25 లక్షలు-₹1 కోటి ఆలయాల మండళ్లను ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది." ✓ **ధార్మిక పరిషత్** నియమిస్తుంది.

X "అత్యున్నత ధర్మకర్తల మండలిలో ఇప్పటికీ 15 మంది." ✓ **2024 చట్టం 26** (10-2-2025) నుంచి **17**.

X "'మత ధార్మికము' అంటే ఏ పండుగలోనైనా ఏ ప్రజాధర్మమైనా." ✓ **హిందూ పర్వదినానికి** లేదా మతపరమైన ఆచరణకు సంబంధించినది మాత్రమే.

X "అర్చకుడు అనే పదంలో ఈవో కూడా చేరుతారు." ✓ పూజారి, పాండా, అర్చకత్వ మిరాశీదారు చేరుతారు, ఈవో **కాదు**.

X "సెక్షన్ 144 ఈనాముల పునర్గ్రహణం గురించి." ✓ సెక్షన్ 144 **హుండ్ వాటాలు, రుసుములను** రద్దు చేస్తుంది; ఈనాములు **సెక్షన్ 77**.

X "ఆలయ ఆస్తి నిర్వహణ నుంచి రాష్ట్రాన్ని అధికరణం 26 నిషేధిస్తుంది." ✓ మత శాఖలు ఆస్తిని చట్టానుసారం నిర్వహిస్తాయి; లౌకిక అంశాలను రాష్ట్రం నియంత్రించవచ్చు.

త్వరిత పునశ్చరణ

- 1987 చట్టం 30, అమలు 28-5-1987; చల్లా కొండయ్య కమిషన్; 1966 చట్టం 17, 1979 టీటీడి చట్టం రద్దు.
- సవరణలు: 33/2007 (పరిషత్, ట్రిబ్యునల్, సెక్షన్ 29), 36/2023 (సెక్షన్ 83), 26/2024 (మండళ్లు +2, బ్రాహ్మణ ట్రస్టీ).
- సెక్షన్ 15 మండళ్లు: ప్రభుత్వం 17 / 13 / 11; పరిషత్ 11; కమిషనర్ 9; డిప్యూటీ కమిషనర్ 7.
- మండలి: ఒక మహిళ, 50% ఎస్సీ/ఎస్టీ/బీసీ, ఒక నాయా బ్రాహ్మణుడు, ఒక బ్రాహ్మణుడు; 2 సంవత్సరాల పదవీకాలం; వయస్సు 30; 30 రోజుల్లో ప్రమాణం.
- సెక్షన్ 16 వంశపారంపర్య ట్రస్టీషిప్, సెక్షన్ 34 వంశపారంపర్య అర్చక హక్కులు, సెక్షన్ 144 హుండి వాటాలు: రద్దు.
- సెక్షన్ 152 ధార్మిక పరిషత్: 21 మంది, మంత్రి చైర్మన్, కమిషనర్ సభ్య కార్యదర్శి; మరాఠీపతులను తొలగిస్తుంది.
- సెక్షన్ 162 ట్రిబ్యునల్: జిల్లా జడ్జి హోదా చైర్మన్; సెక్షన్ 88 కింద 90 రోజుల్లో హైకోర్టుకు అప్పీలు.
- అర్చకుడు = పూజారి, పాండా, మిరాశీదారు; మత ధార్మికము = హిందూ పర్యవేక్షణానికి సంబంధించినది; హిందువులో బౌద్ధ, జైన, సిక్కులు.
- సెక్షన్ 147 జరిమానాలు కమిషనర్ ఫిర్యాదుపై; సెక్షన్ 157 ట్రస్టీలు, ఈవో ప్రభుత్వోద్యోగులు.
- అధికరణలు 25(2)(a), 26; పన్నాలాల్ బన్సీలాల్ పిత్తి, నారాయణ దీక్షితులు (1996) చట్టాన్ని సమర్థించాయి.

4 చట్టం కింద తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం

మొదటి షెడ్యూలులోని ఆలయాలు, రెండో షెడ్యూలులోని సంస్థలు కలిసి ఒకే మత సంస్థగా పరిగణించే టీటీడీని దేవాదాయ చట్టంలోని అధ్యాయం XIV (సెక్షన్లు 95-131) పాలిస్తుంది: ప్రభుత్వం నియమించే 29 మంది వరకు సభ్యుల మండలి విధానాలు నిర్ణయిస్తుంది, కార్యనిర్వాహక కమిటీ పరిపాలిస్తుంది, జిల్లా కలెక్టర్ హోదాగల కార్యనిర్వాహక అధికారి (Executive Officer) దాని ముఖ్య పరిపాలనాధికారి.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- **సెక్షన్ 2(28):** తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం (టీటీడీ, TTD) = మొదటి షెడ్యూలులోని ఆలయాలు, వాటి ధర్మాదాయాలు, ఆస్తులు + రెండో షెడ్యూలులోని విద్యా, ఇతర సంస్థలు; అన్నీ కలిసి **ఒకే మత సంస్థ**.
- **అధ్యాయం XIV = సెక్షన్లు 95 నుంచి 131** టీటీడీకి ప్రత్యేకంగా వర్తిస్తాయి; చట్టంలోని మిగతా భాగం వాటికి లోబడి వర్తిస్తుంది (సెక్షన్ 95).
- **చరిత్ర: 1843 నుంచి 1933 వరకు** తిరుమలను **హతీరాంజీ మఠం మహాంతులు** నడిపారు; తర్వాత **1932 టీటీడీ చట్టం** (మద్రాసు చట్టం XIX, 1933); **టీటీడీ చట్టం, 1979**; ఆ తర్వాత **1987 చట్టం 30**.
- **మండలి (సెక్షన్ 96):** చైర్మన్తో సహా **29 మంది వరకు (2020 చట్టం 1 ద్వారా 19 నుంచి పెంపు)**. పదవిరీత్యా సభ్యులు: **రెవెన్యూ (దేవాదాయ) సెక్రటరీ లేదా ప్రిన్సిపల్ సెక్రటరీ, దేవాదాయ కమిషనర్, తుడా (TUDA) చైర్మన్; ఈవో** పదవిరీత్యా సభ్యుల కార్యదర్శి. ఇంకా **3 మంది ఎమ్మెల్యేలు, ఒక ఎస్సీ సభ్యుడు, ఒక మహిళ, ఒక దాత**. అందరూ **హిందువులై** ఉండాలి.
- **కార్యనిర్వాహక కమిటీ (సెక్షన్ 97-A):** మండలి చైర్మన్ అధ్యక్షత; **కమిషనర్** పదవిరీత్యా సభ్యుడు; **ఈవో** సభ్యుల కార్యదర్శి; ప్రభుత్వం నామనిర్దేశం చేసే **5 మంది మండలి సభ్యులు**.
- **ప్రత్యేక ఆహ్వానితులు (2023 చట్టం 1):** మండలికి గరిష్ఠంగా **5** (సెక్షన్ 97-C), యాత్రికుల సంక్షేమం కోసం టీటీడీకి గరిష్ఠంగా **50** (సెక్షన్ 97-D); **ఓటు హక్కు లేదు**.
- **టీటీడీ ఈవో: ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది (సెక్షన్ 106); జిల్లా కలెక్టర్ హోదా ఉండాలి (సెక్షన్ 107); పదవీకాలం 3 సంవత్సరాలు, మరోసారి పునర్నియామకానికి అర్హత (సెక్షన్ 108); ఆయన టీటీడీ ముఖ్య పరిపాలనాధికారి (సెక్షన్ 109, 2023లో అడిగారు).**
- **అసాధారణ అధికారాలు (సెక్షన్ 110):** ప్రారంభించేది **ఈవో** (2023లో అడిగారు); కార్యనిర్వాహక కమిటీకి నివేదిస్తారు.
- **దావాలు:** దావాల్లో, న్యాయ ప్రక్రియల్లో టీటీడీకి ప్రాతినిధ్యం వహించేది **ఈవో** (2023లో అడిగారు).
- **టీటీడీ బడ్జెట్ను** మంజూరు చేసేది **ప్రభుత్వం** (2026లో అడిగారు).

వివరణ

మహాంతుల నుంచి 1987 చట్టం వరకు.

సంవత్సరం	ఘటన
పల్లవుల నుంచి విజయనగర కాలం వరకు	రాజులు ఆలయానికి దానాలు ఇచ్చారు; శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తిరుమలను అనేకసార్లు దర్శించారు
1843	ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ నిర్వహణను హతీరాంజీ మఠం మహాంతులకు అప్పగించింది
1932-33	టీటీడీ చట్టం (మద్రాసు చట్టం XIX, 1933): మద్రాసు ప్రభుత్వం నియమించే జీతం పొందే కమిషనర్తో ఒక కమిటీ
1951, 1966	టీటీడీ 1951 మద్రాసు చట్టం, తర్వాత 1966 ఆంధ్రప్రదేశ్ చట్టం కిందకు వచ్చింది

సంవత్సరం	ఘటన
1979	ప్రత్యేక టీటీడీ చట్టం, 1979
1987	1987 చట్టం 30 దాన్ని రద్దు చేసింది; టీటీడీకి అధ్యాయం XIV
1991	1990 చట్టం 26 కార్యనిర్వాహక కమిటీని (సెక్షన్లు 97-A, 97-B) ఏర్పాటు చేసింది

మండలి, కమిటీ.

సంఘం	సెక్షన్	కూర్పు	పని
టీటీడీ మండలి	సెక్షన్ 96, సెక్షన్ 97	ఛైర్మన్తో సహా 29 వరకు	విధాన నిర్ణయాలు; యాత్రికుల సౌకర్యాలు, సంక్షేమం సమీక్ష
కార్యనిర్వాహక కమిటీ	సెక్షన్ 97-A, సెక్షన్ 97-B	ఛైర్మన్ + కమిషనర్ + ఈవో + 5	పరిపాలన దానిలో నిహితం; అర్చన, సేవల రుసుములు నిర్ణయిస్తుంది; డిట్టం నిర్ణయిస్తుంది; ఈవోకు అధికారాలు అప్పగించవచ్చు
ప్రత్యేక ఆహ్వానితులు	సెక్షన్ 97-C, సెక్షన్ 97-D	≤5 (మండలి), ≤50 (టీటీడీ)	సలహా మాత్రమే; ఓటు లేదు; పదవీకాలం = మండలిది

- **సభ్యుల పదవీకాలం, నియమాలు (సెక్షన్లు 98-105):** సెక్షన్లు 18, 19 (అర్హతలు, అనర్హతలు) వర్తిస్తాయి; ప్రభుత్వ అభిప్రాయానికి లోబడి పదవీకాలం 2 సంవత్సరాలు; జీతం లేదు, గౌరవ వేతనం, భత్యాలు మాత్రమే; రాజీనామా రాతపూర్వకంగా ఈవోకు; ఛైర్మన్ అనుమతి లేకుండా వరుసగా 3 సమావేశాలకు గైర్జాబితే సభ్యత్వం పోతుంది; ప్రభుత్వం సభ్యుడిని సస్పెండ్ చేయవచ్చు లేదా తొలగించవచ్చు.
- **టీటీడీ మండలి, సాధారణ మండళ్లు:** సాధారణ ఆలయ మండళ్లకు సెక్షన్ 15 (17, 13, 11, 9, 7 మంది); టీటీడీకి సెక్షన్ 96.

ఈవో, సీనియర్ అధికారులు (సెక్షన్లు 106-110).

పదవి	అర్హత (సెక్షన్ 107)
కార్యనిర్వాహక అధికారి	జిల్లా కలెక్టర్ గా ఉన్న లేదా ఉండిన వ్యక్తి, లేదా అంతకు తగ్గని హోదా
సంయుక్త కార్యనిర్వాహక అధికారి	జాయింట్ కలెక్టర్ గా ఉన్న లేదా ఉండిన వ్యక్తి, లేదా అంతకు తగ్గని హోదా
ప్రత్యేక శ్రేణి డిప్యూటీ ఈవో	టీటీడీలో డిప్యూటీ ఈవోగా కనీసం 3 సంవత్సరాలు
ఆర్థిక సలహాదారు, ముఖ్య గణకాధికారి, చీఫ్ ఇంజనీర్, ముఖ్య నిఘా, భద్రతా అధికారి	నిర్ణీత అర్హతలు

- **సెక్షన్ 106:** వీరందరినీ ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది; వారు హిందువులై ఉండాలి, పూర్తికాల అధికారులు, జీతం టీటీడీ నిధుల నుంచి.
- **సెక్షన్ 108:** ఈవో, జేఈవో 3 సంవత్సరాలు పదవిలో ఉంటారు, మరో పదవీకాలానికి పునర్నియామకం కావచ్చు.
- **సెక్షన్ 109:** కార్యనిర్వాహక కమిటీ మార్గదర్శనం, నియంత్రణలో ఈవో ముఖ్య పరిపాలనాధికారి; ఆస్తుల రికార్డులు నిర్వహిస్తారు, మొదటి షెడ్యూలు ఆలయాల్లో కానుకల సేకరణకు ఏర్పాట్లు చేస్తారు, జేఈవోకు లేదా ప్రత్యేక శ్రేణి డిప్యూటీ ఈవోకు అధికారాలు అప్పగించవచ్చు.
- **సెక్షన్ 110:** అత్యవసర పరిస్థితిలో టీటీడీ ఆస్తుల రక్షణకు లేదా యాత్రికుల సేవ, భద్రతకు బడ్జెట్ లో లేని పనిని ఈవో చేయించి టీటీడీ నిధుల నుంచి చెల్లించవచ్చు; వెంటనే కార్యనిర్వాహక కమిటీకి నివేదించాలి.

నిధులు, సంస్థలు, తిరుమల (సెక్షన్లు 111-131).

సెక్షన్	నిబంధన
సెక్షన్ 111	టీటీడీ నిధి: హుండ్లీ, విరాళాలు, అన్ని రాబడులు; బ్యాంకుల్లో, ఖజానాలో లేదా ఆమోదిత సెక్యూరిటీల్లో
సెక్షన్ 112	హిందూ ధర్మ ప్రచార పరిషత్
సెక్షన్ 113	శ్రీ వెంకటేశ్వర శిష్టాచార విద్యాసంస్థ (వేద, శాస్త్ర విద్య)
సెక్షన్ 114	నోటిఫై చేసిన ప్రాంతంలో ఈవో నిర్వహించే తిరుమల కొండల పౌర పరిపాలన ; భిక్షాటన, మద్యం, మాంసం, జాదం, దళారీతనం నిషేధించవచ్చు
సెక్షన్ 115	రెండో షెడ్యూలు సంస్థలను ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకోవచ్చు లేదా బదిలీ చేయవచ్చు
సెక్షన్ 116	బడ్జెట్: ఈవో తయారుచేస్తారు, కార్యనిర్వాహక కమిటీ, మండలి ఆమోదిస్తాయి, ప్రభుత్వం మంజూరు చేస్తుంది
సెక్షన్ 117	లెక్కలు, ఆడిట్; ప్రభుత్వం నియమించే ఆడిటర్
సెక్షన్ 118	ఆక్రమణ: సవరించిన సెక్షన్ 83 వర్తిస్తుంది
సెక్షన్ 120	అప్పీళ్లు: ఈవో లేదా జేఈవో ఉత్తర్వుపై కార్యనిర్వాహక కమిటీకి , తర్వాత ప్రభుత్వానికి , ఒక్కొక్కటి 90 రోజుల్లో
సెక్షన్ 121, సెక్షన్ 122	ప్రభుత్వ పునరీక్షణ; 90 రోజుల్లో సమీక్ష
సెక్షన్ 123	మొదట కొనే హక్కు: తిరుమల కొండలపై అమ్మకానికి వచ్చిన ఆస్తిని అదే ధరకు టీటీడీ కొనవచ్చు
సెక్షన్ 124	మండలి, కమిటీ సభ్యుల ప్రమాణం , చేయించేది ఈవో
సెక్షన్ 125	సంవత్సరం ముగిసిన 3 నెలల్లో పరిపాలనా నివేదిక
సెక్షన్ 126	సమావేశాలు: చైర్మన్ అధ్యక్షత, ఆయన లేనప్పుడు కమిషనర్
సెక్షన్ 129	టీటీడీ వేసే లేదా టీటీడీపై వేసే దావాలు; ప్రాతినిధ్యం ఈవో
సెక్షన్ 131	ప్రభుత్వం నామనిర్దేశం చేసే, ఈవో కంటే పై హోదా అధికారితో వార్షిక తనిఖీ

చట్టంలోని మిగతా భాగంలో టీటీడీ.

- **ధార్మిక పరిషత్‌లోని** (సెక్షన్ 152) నలుగురు అధికార సభ్యుల్లో టీటీడీ ఈవో ఒకరు.
- టీటీడీలోని **సన్నిధి యాదవులు** తమ వంశపారంపర్య హక్కులను కొనసాగిస్తారు (సెక్షన్ 34(4), 2020 చట్టం 26).
- **2021 చట్టం 30:** టీటీడీ ఏటా **సమిష్టి సంక్షేమ నిధికి** (Common Good Fund) **₹40 కోట్లు**, అర్చకుల **సంక్షేమ నిధికి** (సెక్షన్ 161) **₹5 కోట్లు** చెల్లిస్తుంది; ప్రతి ఐదేళ్లకు **10%** పెంపు.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "టీటీడీ మండలిలో 19 మంది." ✓ **2020 చట్టం 1** నుంచి చైర్మన్‌తో సహా **29** మంది వరకు.

X "టీటీడీ ఈవోను సెక్షన్ 29 కింద కమిషనర్ నియమిస్తారు." ✓ **సెక్షన్ 106** కింద **ప్రభుత్వం** నియమిస్తుంది.

X "టీటీడీ ఈవో మండలికి అధ్యక్షత వహిస్తారు." ✓ ఆయన పదవిరీత్యా **సభ్య కార్యదర్శి**; అధ్యక్షత **చైర్మన్**.

X "టీటీడీ బడ్జెట్‌ను కమిషనర్ మంజూరు చేస్తారు." ✓ **ప్రభుత్వం** మంజూరు చేస్తుంది.

X "మండలి సమావేశాల్లో ప్రత్యేక ఆహ్వానితులు ఓటు వేస్తారు." ✓ వారు **సలహా మాత్రమే** ఇస్తారు; ఓటు లేదు.

X "కార్యనిర్వాహక కమిటీకి ఈవో అధ్యక్షత." ✓ **మండలి చైర్మన్** అధ్యక్షత; ఈవో సభ్య కార్యదర్శి.

X "టీటీడి ఈవోకు జాయింట్ కలెక్టర్ హోదా చాలు." ✓ **జిల్లా కలెక్టర్** హోదా; **జేఈవోకు** జాయింట్ కలెక్టర్ హోదా.

X "సెక్షన్ 110 అధికారాలు కమిషనర్‌వి." ✓ **టీటీడి ఈవో**వి.

X "స్వాతంత్ర్యం వరకు మహాంతులు టీటీడిని నడిపారు." ✓ **1843 నుంచి 1933 వరకు**.

త్వరిత పునశ్చరణ

- సెక్షన్ 2(28): మొదటి షెడ్యూలు ఆలయాలు + రెండో షెడ్యూలు సంస్థలు = ఒకే మత సంస్థ.
- అధ్యాయం XIV = సెక్షన్లు 95-131.
- హతీరాంజీ మఠం మహాంతులు 1843-1933; 1932 టీటీడి చట్టం (మద్రాసు చట్టం XIX, 1933); 1979 టీటీడి చట్టం; 1987 చట్టం 30.
- మండలి: చైర్మన్‌తో సహా 29 వరకు (2020 చట్టం 1); కమిషనర్, రెవెన్యూ సెక్రటరీ, తుడా చైర్మన్ పదవిరీత్యా; ఈవో సభ్య కార్యదర్శి.
- కార్యనిర్వాహక కమిటీ: చైర్మన్, కమిషనర్, ఈవో, 5 మంది; రుసుములు, డిట్టం నిర్ణయిస్తుంది.
- ప్రత్యేక ఆహ్వానితులు: మండలికి ≤5, టీటీడికి ≤50; ఓటు లేదు (2023 చట్టం 1).
- ఈవో: ప్రభుత్వ నియామకం (సెక్షన్ 106), కలెక్టర్ హోదా (సెక్షన్ 107), 3 సంవత్సరాలు + మరోసారి (సెక్షన్ 108), ముఖ్య పరిపాలనాధికారి (సెక్షన్ 109).
- సెక్షన్ 110 అత్యవసర పనులు ఈవో చేయిస్తారు, కమిటీకి నివేదిస్తారు.
- బడ్జెట్ ప్రభుత్వ మంజూరు; అప్పీళ్లు ఈవో → కమిటీ → ప్రభుత్వం, ఒక్కొక్కటి 90 రోజులు.
- సెక్షన్ 123 తిరుమల కొండలపై మొదట కొనే హక్కు; సెక్షన్ 131 ఈవో కంటే పై అధికారితో వార్షిక తనిఖీ.